

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/28/2023
Identifikačné číslo spisu:	1220206670
Dátum vydania rozhodnutia:	30.10.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Rumana
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1220206670.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ivana Rumanu a členov senátu JUDr. Gabriely Klenkovej, PhD. a Mgr. Miroslava Šeptáka v spore žalobcu: D. C., narodený XX. K. XXXX, D., N. XX, zastúpeného advokátom JUDr. Michalom Fecilákom, Prešov, Jesenná 8, proti žalovanej: Národná diaľničná spoločnosť a.s., Bratislava, Dúbravská cesta 14, IČO: 35 919 001, zastúpená Advokátskou kanceláriou GARAJ & Partners, s.r.o., Bratislava, Jozefská 3, IČO: 35 951 125, o určenie, že nehnuteľnosť nie je zaťažená vecným bremenom s prísl., o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 27. októbra 2022 č. k. 18Co/2/2022-195, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a .

Návrh na prerušenie konania z a m i e t a .

Žalovanej priznáva nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

Odôvodnenie

1. Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) potvrdil rozsudok Okresného súdu Prešov zo dňa 06. septembra 2021, č.k. 7C/102/2020-155 (ďalej len „súd prvej inštancie“), ktorým súd zamietol žalobu žalobcu zo dňa 30. novembra 2022, ktorou sa domáhal určenia, že pozemok parcela KN C číslo XXXX/X, zastavaná plocha a nádvorie o výmere 12m2, kat. úz. E., zapísaná na LV č. XXXX, nie je zaťažená vecným bremenom v zmysle § 6 ods.1 zákon č. 639/2004 Z.z. o Národnej diaľničnej spoločnosti.

2. Súd prvej inštancie zistil, že žalobca je vlastníkom nehnuteľnosti, ktorá je zapísaná v katastri nehnuteľností ako parcela č. C KN XXXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 127 m2, zapísanej na LV č. XXXX, obec Prešov, okres Prešov, k. ú. E.. Tiež nebolo sporné, že na tejto nehnuteľnosti sa nachádza diaľnica D1 úseku Prešov - Ličartovce, k. ú. Solivar. S poukazom na § 6 ods. 1 z. č. 639/2004 Z. z. o Národnej diaľničnej spoločnosti (ďalej len „zákon o NDS“) vecné bremeno na tejto nehnuteľnosti vzniklo priamo zo zákona. Žalobca navrhol prerušiť konanie podľa § 162 ods. 1 písm. b) a § 162 ods. 3 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) s poukazom na

to, že súd prvej inštancie by mal predložiť návrh na Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), ktorý jediný môže rozhodnúť o nesúlade ustanovenia § 6 ods. 1 zákona o NDS s Ústavou Slovenskej republiky. Súd prvej inštancie nezistil dôvod na prerušenie konania, keďže sa stotožnil s právnym názorom ústavného súdu v odôvodnení rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 736/2013. So zriadením vecných bremien súvisia aj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 126/2010 a I. ÚS 211/2010. Poukázal na to, že vecné bremeno vzniklo zo zákona. To však nevylučuje, aby sa žalovaná majetkoprávne vyrovnala so žalobcom. Žalovaná rokuje so žalobcom o finančnej náhrade za obmedzenie jeho vlastníctva. Súd svoje rozhodnutie odôvodnil nálezom ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 227/2012 a rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/89/2008, ktoré riešili otázku vecného bremena z pohľadu opakujúceho sa plnenia alebo jednorazovej finančnej náhrady a otázku premlčania tejto náhrady. V ďalšom posudzoval to, že v spore ide o určovaciu žalobu podľa § 137 písm. c) CSP, ktorá je posudzovaná s tým, či predmetnou žalobou sa vyporiada ochrana toho práva, ktoré si žalobca žiada chrániť. V tej súvislosti citoval rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/36/2008. Podľa jeho názoru skutočnosť, že nehnuteľnosť, diaľnica D1 Prešov - Ličartovce je postavená na pozemku žalobcu je nesporná. Potom riešenie právnej otázky, že nehnuteľnosť nie je zaťažená záložným právom, ktorú žalobca žiadal určiť rozsudkom, je otázkou predbežnou. Naliehavý právny záujem na tom, aby takúto otázku riešil určovacou žalobou nebol daný. Poukázal aj na rozhodnutie, týkajúce sa zaťaženia nehnuteľnosti vecným bremenom, z ktorého vyplýva, že prijatím osobitného zákona o NDS je situácia po právnej stránke vytvorená priamo zákonom a vlastník je sčasti obmedzený a je povinný trpieť, zdržať sa alebo konať v rozsahu tohto obmedzenia. Článok 20 ods. 4 ústavy upravuje obmedzenie, v akom rozsahu je možné vlastníka obmedziť. Podľa názoru súdu prvej inštancie mohol žalobca uplatňovať len nárok na náhradu, tá by mala byť jednorazová a podlieha premlčaniu. Preto žalobu ako nedôvodnú zamietol.

3. Odvolací súd sa stotožnil so skutkovým a právnym posúdením súdu prvej inštancie. Uviedol, že žalovaná súdu predložila komunikáciu so žalobcom ako vlastníkom nehnuteľnosti, na ktorej je postavená stavba diaľnice, predmetom ktorej bol záujem žalovanej odkúpiť predmetné nehnuteľnosti od žalobcu aj na podklade znaleckého posudku, ktorý stanovil všeobecnú hodnotu pozemku. Podľa neho obmedzenie vlastníckeho práva žalobcu možno zaradiť do osobitnej kategórie, keďže k obmedzeniu došlo v skutočnosti nie zákonom, ako to tvrdí žalobca, ale ešte v čase výstavby diaľnice D1 úsek Prešov - Ličartovce. Prijatím zákona o národnej diaľničnej spoločnosti bol vytvorený priestor na vyporiadanie nárokov takto obmedzených vlastníkov pozemkov, vrátane žalobcu resp. jeho právneho predchodcu (žalobca nadobudol svoje vlastníctvo v roku 2015), po nadobudnutí účinnosti zákona. Stotožnil sa s postupom prvoinštančného súdu pri posudzovaní naliehavého právneho záujmu žalobcu na určení, že nehnuteľnosť nie je zaťažená vecným bremenom. Žalobca medzi dôvodmi podanej žaloby uviedol, že nemôže uplatniť nárok na náhradu za vecné bremeno, keďže ide o jednorazovú náhradu, ktorá nebola uplatnená vo všeobecnej trojročnej premlčacej lehote od účinnosti zákona o NDS, teda k 1. januára 2005 a ani táto skutočnosť nedáva žalobcovi priestor na podanie danej žaloby. Dal do pozornosti, že ústavný súd sa zaoberal vo viacerých rozhodnutiach inštitútom vecného bremena, ktoré bolo upravené zákonom o NDS, v ktorých nekonštatoval rozpor zákona s ústavou (napr. sp. zn. IV. ÚS 736/2013, II. ÚS 500/2018), ani doposiaľ neboli vydané rozdielne rozhodnutia v obdobných veciach, čo by bol dôvod na predloženie veci na prerokovanie plénu ústavnému súdu, čo žiadal žalobca od súdu prvej inštancie. Preto sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie o zamietnutí návrhu žalobcu na prerušenie konania.

4. Proti tomuto rozsudku podal žalobca včas dovolanie z dôvodov uvedených v § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Podľa jeho názoru je rozhodnutie nedostatočne odôvodnené. Nedostal odpovede na odvolacie námietky: 1/ nepredloženie veci plénu ústavnému súdu na posúdenie súladu § 6 zákona o NDS s čl. 20 ods. 4 ústavy, 2/ súd prvej inštancie nemal oprávnenie na posudzovanie súladu právneho predpisu s ústavou, 3/ uvedená judikatúra nesúvisela s prejednávanou vecou a 4/ existenciou naliehavého právneho záujmu žalobcu. Odvolací súd nereagoval dostatočne na ním uplatnené námietky a z týchto dôvodov rozsudok považuje za arbitrárny, nepreskúmateľný a v konečnom dôsledku za zmätočný. V rámci dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 formuloval dovolateľ 2 otázky, od ktorých závisel napadnutý rozsudok:

„1. Ak súčasne platia nasledovné skutočnosti: (i) právny poriadok Slovenskej republiky nestanovil žiadne administratívne konanie ani neurčil žiadny štátny orgán, ktorý by mal rozhodovať o nútenom obmedzení vlastníckych práv v zmysle § 6 (1) zákona o NDS; (ii) právny poriadok Slovenskej republiky nestanovuje žiaden režim náhrad, ktoré by mali byť poskytované za nútené obmedzenie vlastníckeho práva v zmysle § 6 (1) zákona o NDS, ani nestanovuje povinnosť, aby bola akákoľvek náhrada za nútené obmedzenie vlastníckeho práva vôbec uhradená; (iii) ak vlastníč pozemku na ktorý dopadá § 6 (1) zákona o NDS nemá možnosť domáhať sa preskúmania toho, či obmedzenie jeho vlastníckeho práva k pozemku vecným bremenom je vo verejnom záujme; možno takéto nútené obmedzenie vlastníckeho práva považovať za súladné s čl. 20 (4) ústavy?“

„2. Má žalobca naliehavý právny záujem na určovacej žalobe, pokiaľ sa domáha určenia, že pozemok v jeho vlastníctve nie je zaťažený zákonným vecným bremenom podľa § 6 (1) zákona o NDS, pričom argumentuje rozporom predmetného (a súdom aplikovaného) ustanovenia s čl. 20 (4) ústavy?“

5. Podľa dovolateľa by mala byť prvá otázka posúdená nasledovne: „Keďže ÚS SR sa doposiaľ meritorne nezaoberal súladom § 6 (1) zákona o NDS s čl. 20 (4) ústavy a právny poriadok Slovenskej republiky nestanovil žiadne administratívne konanie ani neurčil žiadny štátny orgán, ktorý by mal rozhodovať o nútenom obmedzení vlastníckych práv v zmysle § 6 (1) zákona o NDS a právny poriadok Slovenskej republiky nestanovuje žiaden režim náhrad, ktoré by mali byť poskytované za nútené obmedzenie vlastníckeho práva v zmysle § 6 (1) zákona o NDS, ani nestanovuje povinnosť, aby bola akákoľvek náhrada za nútené obmedzenie vlastníckeho práva vôbec uhradená a ak vlastníč pozemku na ktorý dopadá § 6 (1) zákona o NDS nemá možnosť domáhať sa preskúmania toho, či obmedzenie jeho vlastníckeho práva k pozemku vecným bremenom je vo verejnom záujme; takéto nútené obmedzenie vlastníckeho práva v zmysle § 6 (1) zákona o NDS nemožno považovať za súladné s čl. 20 (4) ústavy. V dôsledku vyššie uvedeného právneho záveru o prvej otázke je preto namieste konanie v prejednávanej právnej veci prerušiť a predložiť ÚS SR návrh na začatie konania podľa čl. 125 ústavy o súlade ustanovenia § 6 (1) zákona o NDS s čl. 20 (4) ústavy.“ Ďalej doplnil, že zriadením zákonného vecného bremena nedochádza k ochrane práv vlastníka pozemku, ale k ochrane práv vlastníka stavby diaľnice. Nútené obmedzenie vlastníckeho práva priamo zákonom ústava neumožňuje, a to samo o sebe bez ďalšieho zakladá nesúlad ustanovenia § 6 ods. 1 zákona o NDS s ústavou. Zriadenie zákonného vecného bremena preto reálne a fakticky zbavuje žalobcu - vlastníka pozemku, akejkolvek možnosti užívať predmet svojho vlastníctva a je mu ponechané iba právo predať pozemok a povinnosť platiť dane z pozemku. Na to, aby takéto nútené obmedzenie vlastníckych práv (a tiež vyvlastnenie) bolo konformné s ústavou a súčasne bolo v súlade s článkom 1 Protokolu č. 1 Dohovoru, je nevyhnutné, aby zásah do práva na majetok slúžil legitímnemu cieľu vo verejnom alebo všeobecnom záujme, bola zachovaná spravodlivá rovnováha medzi požiadavkami všeobecného záujmu verejnosti a požiadavkami na ochranu základných práv jednotlivca a pri zásahu bola zachovaná právna istota a zákonnosť. V tomto prípade došlo k využívaniu jeho majetku bez náhrady, čo je v rozpore s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Úprava zákona o NDS nie je podľa jeho názoru vo verejnom záujme. Naopak, dobromyseľných občanov, ktorí sú vlastníckmi pozemkov na ktorých sa nachádzajú stavby diaľnic, vystavila právnej neistote, keďže v rozpore so základnými demokratickými princípmi zriadila neústavný inštitút, ktorým obmedzila práva vlastníkov pozemkov. Žiadne ustanovenie zákona o NDS neurčuje orgán, ktorý by mal o zriadení vecného bremena rozhodovať, čo je logické vzhľadom na jeho zriadenie priamo zákonom. Tým sa však toto ustanovenie podľa dovolateľa dostáva do priameho rozporu s čl. 20 ods. 4 ústavy tak, ako ho vykladá judikatúra ústavného súdu. Verejný záujem musí byť predmetom dokazovania v rámci rozhodovania o určitej otázke, napr. vyvlastnení, a nie je možné ho a priori stanoviť. Ústavná akceptácia takéhoto všeobecného, vyššieho verejného záujmu by znamenala dať štátnej moci licenciu na obmedzenie vlastníckeho práva kde a kedy si zmyslí. V tejto súvislosti odkázal na nález ústavného súdu PL. ÚS 38/95.

6. Dovolateľ je presvedčený, že druhá právna otázka má byť správne vyriešená tak, že žalobca na podanej žalobe naliehavý právny záujem má, keďže tento imanentne vyplýva zo samotnej podstaty prejednávanej veci, v ktorej žalobca žiada o určenie, že jeho pozemok nie je zaťažený zákonným vecným bremenom podľa § 6 ods. zákona o NDS, pretože toto ustanovenie zákona je v rozpore s čl. 20 ods.4

ústavy a teda protiústavne zasahuje do vlastníckeho práva žalobcu. V danom konaní je tak daný nie len naliehavý právny záujem žalobcu, ale nesporne aj verejný záujem spočívajúci v nevyhnutnosti odstránenia protiústavných právnych noriem z právneho poriadku Slovenskej republiky. Dovolateľ odvodzuje svoj naliehavý právny záujem od ústavnoprávnej ochrany svojho vlastníckeho práva, ktorá ochrana v prípade jeho núteného obmedzenia vyplýva priamo z čl. 20 ods. 4 ústavy, pričom určovacou žalobou sa žalobca domáha určenia, že s poukazom na čl. 20 ods. 4 ústavy nemohlo dôjsť k nútenému obmedzeniu jeho vlastníckeho práva, pretože právny predpis (§ 6 ods. 1 zákona o NDS) nespĺňa ústavnoprávne kritériá. Ak by žalovaný chcel pristúpiť k zápisu ZVB podľa § 6 ods. 1 zákona o NDS na LV č. 4657, takýto postup predpokladá podanie príslušného návrhu na zápis katastrálnemu odboru, ktorý by v správnom konaní mal posúdiť, či zákonné podmienky nevyhnutné na vznik zákonného vecného bremena podľa § 6 ods. 1 zákona o NDS boli v rozsahu žiadaného zápisu splnené, a teda či predmetné zákonné vecné bremeno skutočne vzniklo. Rozhodnutie o podanej žalobe v zmysle navrhovaného petitu dá jasnú odpoveď na otázku, či tu právo žalovaného užívať pozemok, či na druhej strane povinnosť žalobcu trpieť vecné bremeno je alebo nie je. Rozhodnutie vo veci bude znamenať konečné a úplné vyriešenie spornosti právneho vzťahu medzi žalobcom a žalovaným. Dovtedy je žalobca v neistom postavení. Záverom požadoval, aby najvyšší súd konanie prerušil a predložil ústavnému súdu návrh na začatie konania podľa čl. 125 ústavy v súlade ustanovenia § 6 ods. 1 zákona o NDS s čl. 20 ods. 1 ústavy. Po vydaní meritórneho rozhodnutia zo strany ÚS SR v konaní podľa čl. 125 ústavy, aby napadnutý rozsudok zrušil a vrátil vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, resp. aby súčasne zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie.

7. Žalovaná zdôraznila zamietnutie žaloby pre absenciu naliehavého právneho záujmu. Rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za dostatočne odôvodnené, logické, presvedčivé a vychádzajúce z názorov vyšších súdnych autorít. Iný dôvod zamietnutia žaloby okrem neexistencie naliehavého právneho záujmu na podaní určovacej žaloby už odvolací súd nemusel uvádzať a ani skúmať, či posudzovať. Z tohto hľadiska sa stali akékoľvek otázky týkajúce sa súladu § 6 ods. 1 zákona o NDS a čl. 20 ods. 4 ústavy bezpredmetné. Napriek tomu sa odvolací súd zaoberal aj súladom § 6 ods. 1 zákona o NDS s Ústavou SR v bode 20. odôvodnenia rozsudku vo vzťahu k otázke súladu § 6 ods. 1 zákona o NDS. Rozhodnutie odvolacieho súdu v predmetnom spore nezáviselo od vyriešenia žalobcom formulovanej prvej právnej otázky, či možno nútené obmedzenie vlastníckeho práva podľa § 6 ods. 1 zákona o NDS považovať za súladné s čl. 20 ods. 4 Ústavy SR. Rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, či má žalobca naliehavý právny záujem na podaní určovacej žaloby o určenie neexistencie zaťaženia jeho nehnuteľnosti vecným bremenom. Po tom, čo odvolací súd dospel k záveru o neexistencii naliehavého právneho záujmu, o veci samej (vrátane súladu zákona o NDS s Ústavou SR) nemal dôvod rozhodovať. To má za následok, že žalobcom uvedený druhý dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP nie je prípustný, resp. podanie dovolania z uvedeného dôvodu nie je prípustné. Svoje vyjadrenie podporila rozhodnutiami najvyššieho súdu a ústavného súdu. Ak podľa ustálenej rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu, vyjadreného v jeho vyššie citovaných rozhodnutiach, môžu vecné bremená vznikať aj ex lege/ zo zákona (s predpokladom existencie verejného záujmu na obmedzení vlastníctva), potom rozhodnutie odvolacieho súdu (ktorý nedospel k záveru o nesúlade § 6 ods. 1 zákona o NDS s ústavou) nevychádza z nesprávneho právneho posúdenia v otázke súladu § 6 ods. 1 zákona o NDS a čl. 20 ods. 4 ústavy. Zároveň je toto rozhodnutie odvolacieho súdu v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu. Poukázala na rozhodovaciu činnosť najvyššieho súdu, z ktorej je podľa nej zrejmé, že obdobná právna otázka o naliehavom právnom záujme bola rozhodovacou praxou dovolacieho súdu už vyriešená. Ak by súd rozhodol tak, ako v petíte žaloby požaduje žalobca, celkom určite by nasledovala ďalšia žaloba žalobcu na plnenie, pričom existencia zaťaženia vecným bremenom by bola posudzovaná prejudiciálne. Rozhodnutie súdu o určovacej žalobe by žalobcovi neprinieslo žiadnu preventívnu ochranu. Jediný praktický význam by po určení o neexistencii zaťaženia pozemku vecným bremenom pre žalobcu malo sa domáhať náhrady za neoprávnené užívanie pozemku. To znamená, že určovacia žaloba žalobcu by viedla iba k rozmnožovaniu sporov, čo však nemá byť jej účelom a cieľom. Prostredníctvom predmetnej určovacej žaloby by sa nedosiahla úprava, ktorá by bola zárukou odvrátenia budúcich sporov medzi žalobcom a žalovaným. Z tohto dôvodu neexistuje naliehavý právny záujem na žalobcom podanej určovacej žalobe. Preto navrhol, aby najvyšší súd odmietol a priznal mu nárok na náhradu trov konania. Alternatívne navrhol dovolanie zamietnuť a priznať mu nárok na náhradu trov

konania. Súčasne navrhol, aby bol návrh dovolateľa na prerušenie konania zamietnutý, keďže pre neexistenciu naliehavého právneho záujmu na strane žalobcu nie je daný dôvod na meritórne rozhodovanie vo veci.

8. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že žalobca dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP), strana sporu bola zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), viazaný dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) a dovolanie podľa § 448 CSP zamietol, pretože dovolanie nie je dôvodné.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

9. Podľa § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok („CSP“) dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. V zmysle uvedeného ustanovenia treba za nesprávny procesný postup považovať postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnoprávnemu rámcu, a tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

11. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019).

12. Žalobca namietal nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia, nedanie odpovede na ním nastolené otázky.

13. Z odôvodnení rozhodnutí súdov (odvolacieho a prvoinštančného), chápaných v ich organickej (kompletizujúcej) jednote (sp. zn. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08), je dostatočne zrejmé, z ktorých skutočností a dôkazov súdy vychádzali, akými úvahami sa riadil súd prvej inštancie, ako ich posudzoval odvolací súd a aké závery zaujal k jeho právnomu posúdeniu. Odôvodnenie odvolacieho súdu spĺňa náležitosti odôvodnenia vyplývajúce z ustanovení § 220 ods. 2 v spojení s § 393 ods. 2 CSP, lebo zodpovedá základnej (formálnej) štruktúre odôvodnenia rozhodnutia. Súslednosti jednotlivých častí odôvodnenia a ich obsahové (materiálne) náplne zakladajú súhrnne ich zrozumiteľnosť aj všeobecnú interpretačnú presvedčivosť. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva vzťah medzi skutkovými zisteniami, aj úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. V hodnotení skutkových zistení neabsentuje žiadna relevantná skutočnosť alebo okolnosť. Argumentácia odvolacieho súdu je koherentná a jeho rozhodnutie konzistentné, logické a presvedčivé, premisy v ňom zvolené aj závery, ku ktorým na ich základe dospel, sú prijateľné pre právnickú aj laickú verejnosť. Vysporiadanie sa s uplatnenými podstatnými odvolacími námietkami, odvolacím súdom možno považovať za dostatočné aj v zmysle § 387 ods. 3 CSP.

14. Ak prvoinštančný a odvolací súd dospeli k názoru, že v danom prípade nie je potreba začatia konania v súlade namietaného ustanovenia zákona pred ústavným súdom, nebolo ich povinnosťou vyhovieť tejto

požiadavke žalobcu a svoje rozhodnutie riadne odôvodnili.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP

15. Podľa § 421 ods. 1) zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok („CSP“) dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

16. Podľa § 432 ods. 1 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

17. Podľa § 432 ods. 2 CSP dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

18. Podľa § 6 ods.1 zákona č. 639/2004 Z.z. o Národnej diaľničnej spoločnosti a o zmene a doplnení zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov k nehnuteľnostiam spravovaným ku dňu vzniku diaľničnej spoločnosti Slovenskou správou ciest, ktoré sú predmetom prechodu práv a povinností podľa tohto zákona a ktoré nemôžu byť súčasťou predmetu vkladu do diaľničnej spoločnosti z dôvodu nevyporiadania, prípadne nepreukázania vlastníckeho práva štátu k nim a ktorých užívanie je dané tým, že sú zastavané diaľnicami, vzniká v prospech diaľničnej spoločnosti dňom jej vzniku právo zodpovedajúce vecnému bremenu, ktorého obsahom je užívanie nehnuteľností.

19. Žalobca nastolil právne otázky:

„1. Ak súčasne platia nasledovné skutočnosti: (i) právny poriadok Slovenskej republiky nestanovil žiadne administratívne konanie ani neurčil žiadny štátny orgán, ktorý by mal rozhodovať o nútenom obmedzení vlastníckych práv v zmysle § 6 (1) zákona o NDS; (ii) právny poriadok Slovenskej republiky nestanovuje žiaden režim náhrad, ktoré by mali byť poskytované za nútené obmedzenie vlastníckeho práva v zmysle § 6 (1) zákona o NDS, ani nestanovuje povinnosť, aby bola akákoľvek náhrada za nútené obmedzenie vlastníckeho práva vôbec uhradená; (iii) ak vlastníč pozemku na ktorý dopadá § 6 (1) zákona o NDS nemá možnosť domáhať sa preskúmania toho, či obmedzenie jeho vlastníckeho práva k pozemku vecným bremenom je vo verejnom záujme; možno takého nútené obmedzenie vlastníckeho práva považovať za súladné s čl. 20 (4) ústavy?“

„2. Má žalobca naliehavý právny záujem na určovacej žalobe, pokiaľ sa domáha určenia, že pozemok v jeho vlastníctve nie je zaťažený zákonným vecným bremenom podľa § 6 (1) zákona o NDS, pričom argumentuje rozporom predmetného (a súdom aplikovaného) ustanovenia s čl. 20 (4) ústavy?“

20. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna, ak od vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Dovolací súd poukazuje na to, že riešenie právnej otázky musí súčasne spadať do právomoci súdu. Prvá otázka, či nútené obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom v zmysle § 6 ods.1 zákona o NDS (za okolností špecifikovaných v otázke) možno považovať za súladné s čl. 20 ods.4 Ústavy SR, je podľa svojho obsahu posudzovaním súladu právnej skutočnosti vzniknutej zákonom s Ústavou Slovenskej republiky, teda spadá pod rozhodovanie Ústavného súdu SR podľa čl. 125 ods.1, písm. a) Ústavy o súlade zákona s Ústavou Slovenskej republiky. Táto je však formulovaná priamo v petite žaloby, tak má charakter priameho nároku uplatneného na všeobecnom súde a nie v spojení s nárokom ku ktorému by sa riešila ako predbežná otázka na ústavnom súde. Dovolací súd konštatuje, že nastolená právna otázka súladu zákonného vecného bremena vzniknutého podľa ustanovenia § 6 ods.1 zákona č. 639/2004 Z.z. s čl. 20 ods.4 Ústavy SR nespadá pod ustanovenie § 421 ods.1, písm. a), b), c) zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok, pretože jej vyriešenie nie je súčasťou priamej rozhodovacej činnosti odvolacieho súdu, ale ústavného súdu.

21. K zákonnosti vzniku vecných bremien zo zákona sa najvyšší súd vyjadril vo viacerých rozhodnutiach, ako napríklad z 27. apríla 2022 sp. zn. 5Cdo/175/2019: „Ak tieto legálne (zákonné) vecné bremená majú všetky jednotiace znaky, t. j. ide o obmedzenie vlastníckeho práva založené verejnoprávnymi normami kogentného charakteru s významným prvkom súkromnoprávnym, okruh oprávnených subjektov je vymedzený druhovo a nezapisujú sa do katastra nehnuteľností, vyjadrené v zhodnej právnej úprave, nemôže byť tomu inak ani v súvislosti s finančnou náhradou za obmedzenie vlastníckeho práva. Pre opačný právny názor niet žiadnych presvedčivých argumentov. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/49/2014 konštatoval, že finančná náhrada za zriadenie vecného bremena podľa § 23 ods. 5 zákona č. 182/1993 Z. z. je nepochybne majetkovým právom osoby, ktorá je povinným subjektom z vecného bremena. Predmetné bremeno vzniká „in rem“, vzťahuje sa na každého vlastníka zaťaženého pozemku bez ohľadu na spôsob zmeny vlastníctva. Nemožno teda jeho vznik posudzovať samostatne v prípade každého nového vlastníka zaťaženého pozemku. Finančná náhrada za vznik vecného bremena je nepochybne jednorazová; nemá teda charakter opakovaného plnenia. Je nelogické, aby pri každej zmene vlastníka mal nový majiteľ zaťaženého pozemku nový nárok na finančnú náhradu za už vzniknuté vecné bremeno. Podstatu predmetného názoru považoval za „ústavne udržateľnú“ aj ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 227/2012...“.

22. Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku sp. zn. 4Cdo/89/2008 uviedol, že : „Vecné bremená zriadené na základe zákona majú špecifický režim upravený verejnoprávnymi predpismi, na základe ktorých boli zriadené (napr. zákon o energetike), no majú aj prvok súkromnoprávny. Občianske právo definuje vecné bremeno ako právo niekoho iného než vlastníka veci, ktoré ho obmedzuje tak, že je povinný niečo trpieť, niečoho sa zdržať alebo niečo konať. Tzv. zákonné vecné bremená majú tento charakter tiež. Ich režim ale nie je celkom totožný s režimom zmluvných vecných bremien, lebo sa riadi špeciálnou úpravou právnych predpisov, ktoré upravujú činnosti, na ktorých prevádzkovanie vznikli. Ak špeciálne právne predpisy neupravujú náhrady súvisiace s výkonom zákonných vecných bremien, treba použiť úpravu súkromnoprávnu. Zásadne teda nemožno užívať vecné bremeno celkom bezplatne, ale za odplatu, ktorá zahŕňa výdavky spojené so zachovaním veci a s jej opravami.“

23. Právna otázka vzniku zákonných vecných bremien je v právnom poriadku ustálená. K obmedzeniu vlastníckeho práva dochádza priamo zákonom. Žalobca v žalobe potvrdil, že na pozemku v jeho vlastníctve sa nachádza stavba diaľnice D1 Prešov - Košice. Účel stavby nepochybne spĺňa verejný záujem, preto dovolací súd nezistil dôvod na podanie návrhu na konanie o súlade právnych predpisov a konanie prerušiť podľa § 162, písm. b) CSP. Ako ústavne nekonformná sa javí iba skutočnosť, že žalobcovi nebola pri vzniku zákonného vecného bremena vyplatená primeraná náhrada súladná s článkom 20 ods.4 Ústavy SR. Skutočnosti ohľadne primeranej náhrady však neboli predmetom konania na základe podanej určovacej žaloby. Dovolací súd konštatuje, že žalobca v tomto súdnom konaní neuplatnil nárok na náhradu za vecné bremeno . Súd prvej inštancie a odvolací súd tak postupovali správne, keď žalobu zamietli pre nedostatok naliehavého právneho záujmu. Pritom sa neodklonili ani od ustálenej rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu.

24. Dovolací súd ďalej zistil, že k žalobcom položeným právnym otázkam existuje relevantná judikatúra ústavného súdu v podobe uznesenia Ústavného súdu SR z 12. decembra 2013 sp. zn. IV. ÚS 736/2013, ktorým bola sťažnosť sťažovateľa v skutkovo obdobnom prípade odmietnutá. Sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom Okresného súdu Zvolen (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 24/2011 a jeho rozsudkom z 1. marca 2012 v spojení s postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 Co/156/2012 a jeho rozsudkom z 28. júna 2012 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“). Ústavný súd zo sťažnosti a z priložených príloh zistil tieto skutočnosti: Sťažovateľ je výlučným vlastníkom pozemkov, na ktorých sú postavané diaľničné privádzače v správe Národnej diaľničnej spoločnosti, a. s. (ďalej len „diaľničná spoločnosť“), ktorá je akciovou spoločnosťou so 100 % štátnou účasťou. Sťažovateľ uvádza, že listom z 22. apríla 2010

požiadal diaľničnú spoločnosť o majetkové vyporiadanie dotknutých pozemkov v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 639/2004 Z. z. o Národnej diaľničnej spoločnosti a o zmene a doplnení zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 639/2004 Z. z.“). Ústavný súd na s. 14 uviedol, že : „...Ústavný súd pokladá za potrebné najmä zdôrazniť to, že vo vzťahu k zákonu č. 639/2004 Z. z. a právnym následkom zriadenia vecných bremien podľa § 6 tohto zákona už uviedol, že ide o právne predpisy, ktoré z hľadiska svojho predmetu (obsahu) patria do sféry verejného práva a neriešia primárne úpravu občianskoprávných vzťahov súvisiacich so zriadením vecných bremien (uznesenia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 126/2010 z 18. marca 2010 alebo sp. zn. I. ÚS 211/2010 z 3. júna 2010)“.

25. S poukazom na vyššie citované rozhodnutie ústavného súdu z 12. decembra 2013 sp. zn. IV. ÚS 736/2013 a ustálenej rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu, je dovolací súd toho názoru, že návrh žalobcu na prerušenie konania z dôvodu predloženia veci ústavnému súdu bolo potrebné zamietnuť.

26. Pokiaľ ide o druhú právnu otázku, či má žalobca naliehavý právny záujem na určovacej žalobe, pokiaľ sa domáha určenia, že pozemok v jeho vlastníctve nie je zaťažený ZVB podľa § 6 (1) zákona o NDS, pričom argumentuje rozporom predmetného (a súdom aplikovaného) ustanovenia s čl. 20 (4) ústavy“, dovolací súd konštatuje, že v danom prípade nejde o určenie právnej skutočnosti vyplývajúcej z osobitného predpisu v zmysle § 137, písm. d) CSP, pretože zákon č. 639/2004 Z.z. neumožňuje všeobecnému súdu určiť , že nehnuteľnosť nie je zaťažená vecným bremenom.

27. Naliehavý právny záujem žalobcu na určení neexistencie zákonného záložného práva vzniknutého podľa § 6 ods.1 zákona č. 639/2004 Z.z. o Národnej diaľničnej spoločnosti a o zmene a doplnení zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov podľa názoru dovolacieho súdu v zmysle § 137, písm. c) CSP, v ust § 137 CSP nie je daný, pretože zákonné vecné bremeno má v danom prípade súvislosť s verejným záujmom, ktorý vyplýva zo skutočnosti, že diaľnica je všeobecne prospešnou stavbou pre celú verejnosť. Otázka právneho základu, vznik vecného bremena a rozsah obmedzenia vlastníckeho spĺňajú požiadavky čl.20 ods.4 Ústavy SR, a to : „ nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona“.

28. Nárok na primeranú náhradu žalobca neurobil predmetom konania, hoci má postavenie dominus litis a vzhľadom na to, že ide výlučne o návrhové konanie, súdy nemôžu konať ultra petitem a prekročiť návrh žalobcu. S tým ďalej súvisí aj otázka naliehavého právneho záujmu žalobcu na určení neexistencie zákonného vecného bremena, keďže podľa ustálenej rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu, rozsudok Najvyššieho súdu SR z 19. novembra 2008, sp. zn. 5 Obdo 10/2008 „ Určovacia žaloba má povahu preventívnu a jej účelom je poskytnutie ochrany právnenému postaveniu žalobcu skôr, než dôjde k porušeniu právneho vzťahu alebo práva, teda vtedy, keď sa nemožno domáhať ochrany žalobou na plnenie...“. Dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade je ťažisko problému vo vyplatení primeranej náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva, teda v žalobe na plnenie a premĺčanie takéhoto nároku. Otázka priznania primeranej náhrady nebola predmetom konania.

29. So zreteľom na uvedené najvyšší súd dovolanie žalobcu zamietol podľa § 448 CSP.

30. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol v zmysle § 453 ods. 1 CSP tak, že úspešnej žalovanej v dovolacom konaní priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu (§ 255 ods. 1 CSP).

31. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.